



МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ХМЕЛЬНИЦЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ  
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА  
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ  
ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ АКАДЕМІЇ

# ПРОФЕСІЙНЕ ЗРОСТАННЯ МОЛОДІ: ІДЕЇ, ТРАЄКТОРІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ 2026



УДК 378.091.12:005.336.5-057.875

ББК 74.489.4

П 78

*Рекомендовано до друку вченою радою гуманітарного факультету  
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії  
(протокол № 2 від 25 лютого 2026 року)*

Упорядники:

**Циганюк Л. І.**, доктор філософії з музикознавства, доцент, доцент кафедри музикознавства, інструментальної підготовки та методики музичної освіти Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

**Качуринець Л. В.**, кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри вокалу та диригентсько-хорових дисциплін Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

**Професійне зростання молоді: ідеї, траєкторії, перспективи** : збірник наукових праць студентської молоді / упорядники Л. Циганюк, Л. Качуринець. Хмельницький : ХГПА, 2026. Вип. V. 472 с.

Рецензенти:

**Бучківська Г. В.** – доктор педагогічних наук, професор, заслужений діяч мистецтв України, професор кафедри образотворчого, декоративно-прикладного мистецтва та технологій, декан гуманітарного факультету Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

**Топорівська Я. В.** – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва, декан факультету мистецтв Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка

**Зарицька А. А.** – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри музичного мистецтва факультету культури і мистецтв Волинського національного університету імені Лесі Українки

Відповідальність за висвітлений матеріал у публікаціях несуть автори цих публікацій.

©Циганюк Л.І., 2026  
©Качуринець Л.В., 2026

# ЗМІСТ

## МИСТЕЦТВО

<b>Дмитро Іщенко.</b> Народна пісня як етнокультурний концепт в аспекті сучасної гуманітаристики.....	7
<b>Дарь'я Галагуз.</b> Синергія традицій та інновацій у сучасному мистецькому просторі: педагогічні та виконавські аспекти.....	14
<b>Яна Юрчак.</b> Використання графічної новели для осмислення війни в Україні.....	20
<b>Ірина Глазунова.</b> Унікальність творчої особистості Мирослава Скорика.....	24
<b>Юлія Носаль, Людмила Щур.</b> Фольклорні джерела творчості Володимира Івасюка та їх художньо-естетичне значення.....	29
<b>Діана Хрущ.</b> Антологія сучасної української естради.....	33
<b>Марія Гнатів, Людмила Щур.</b> Сучасні українські гурти в освітньому просторі школи: можливості та перспективи.....	39
<b>Тетяна Січкарь.</b> Сутність поліхудожнього виховання у структурі музично-педагогічної освіти.....	44
<b>Олександра Фоменко.</b> Інтеграція мистецтв як фактор розвитку творчої особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва.....	51
<b>Богдан Кріль, Людмила Щур.</b> Гітара в шкільному музичному просторі як інструмент художнього виконання .....	57
<b>Катерина Фаїна, Людмила Щур.</b> Українська естрадна пісня як засіб вокального виховання учнів.....	62
<b>Ксенія Драгомир.</b> Музика як міст міжособистісної комунікації для дітей з аутизмом.....	66
<b>Каріна Сніховська, Наталія Мельник.</b> Body percussion як інноваційний інструмент у професійній діяльності фахівця з анімації.....	71
<b>Богдан Шелевей, Михайло Качуринець.</b> Феномен українського балету та педагогіки класичного танцю Тетяни Таякіної.....	78
<b>Дмитро Волох.</b> Еволюція циганського танцю: від етнічної традиції до сценічного мистецтва.....	85
<b>Анастасія Телебан, Наталія Лупак.</b> Сценічний образ в індійському класичному танці: символіка руху та жесту.....	91
<b>Олександра Довгань, Валентина Водяна.</b> Використання принципів театральної драматургії у побудові хореографічного твору.....	96
<b>Маргарита Тімошкіна, Валентина Водяна.</b> Акторська природа танцівника: поєднання хореографічної та театральної виразності.....	103
<b>Олена Стоколоса.</b> Гендерні особливості невербальної комунікації в професійних хореографічних колективах: вплив на педагогічний процес та взаємодію учасників.....	109
<b>Роксолана Виклюк, Людмила Щур.</b> Фестивально-конкурсний рух як інструмент популяризації діяльності хореографічного колективу.....	115
<b>Каріна Боднарчук, Людмила Щур.</b> Вплив балетмейстера-постановника на еволюцію народно-сценічної хореографії.....	119

## **СЦЕНІЧНИЙ ОБРАЗ В ІНДІЙСЬКОМУ КЛАСИЧНОМУ ТАНЦІ: СИМВОЛІКА РУХУ ТА ЖЕСТУ**

*Анастасія ТЕЛЕБАН,*

*студентка II курсу спеціальності 024 Хореографія  
Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка*

*Наталія ЛУПАК,*

*доктор педагогічних наук,  
професор кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти  
Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка*

*У статті здійснено аналіз сценічного образу в індійському класичному танці як складної художньо-символічної системи. Розглянуто роль руху та жесту як основних засобів невербальної комунікації, що забезпечують передачу емоційного, міфологічного та філософського змісту танцювальної дії. Особливу увагу приділено жестовій мові мудр і принципам абхінаї як чинникам формування цілісного сценічного образу. Дослідження ґрунтується на поєднанні положень теорії хореографічного мистецтва та концепцій художнього образу в мистецькій освіті. Матеріали статті можуть бути використані в наукових дослідженнях з хореографії та у фаховій підготовці майбутніх хореографів.*

**Ключові слова:** *індійський класичний танець, сценічний образ, символіка руху, жест, мудри, абхінаї, хореографічне мистецтво.*

Індійський класичний танець є унікальним феноменом світової хореографічної культури, у якому тілесний рух виступає не лише формою естетичного самовираження, а й носієм складної символічної та філософської системи. На відміну від західних танцювальних традицій, де провідну роль часто відіграє пластична форма або музично-ритмічна організація, в індійському класичному танці першочергового значення набуває семантика

руху та жесту, здатна передавати міфологічні сюжети, релігійні образи, емоційні стани та абстрактні поняття.

Сценічний образ у цьому контексті постає як синтез тілесної техніки, жестової мови, міміки, музики та культурного коду. Він не є довільною художньою конструкцією, а формується відповідно до чітко визначених канонів, зафіксованих у традиційних трактатах і переданих через багатовікову виконавську практику. Актуальність дослідження сценічного образу в індійському класичному танці зумовлена необхідністю глибшого осмислення невербальних механізмів художньої комунікації, а також розширенням міжкультурного діалогу в сучасному мистецькому просторі.

Метою даної роботи є аналіз сценічного образу в індійському класичному танці крізь призму символіки руху та жесту, а також визначення ролі тілесної виразності у формуванні художнього смислу танцювальної дії.

Сучасні дослідження мистецької освіти (Л. Масол, 2018; О. Гайдамака, 2018; О. Красовська, 2023 та ін.) та сценічної виразності підкреслюють, що художній образ формується не лише через форму, а передусім через смисл, який зчитується глядачем у процесі сприйняття мистецького твору. Сценічний образ є результатом взаємодії символу, емоційного переживання та культурного контексту, що визначає глибину художнього впливу мистецтва. У цьому аспекті індійський класичний танець постає як цілісна знаково-образна система, де кожен рух і жест має закріплене смислове навантаження.

Характерною особливістю індійського танцю є саме жести. Вони можуть бути наслідувальними, описовими, такими, що підказують, і навіть символічними, можуть передавати цілу гаму почуттів та думок. Поступово занурюючись у світ танцю, глядач починає легко «читати» символіку рухів виконавця чи виконавиці. Вони в буквальному сенсі розповідають: наприклад, «кажуть»: прийди, іди геть- або благословляють: долоня стає благословляючою чашечкою лотоса- з кінчиків пальців злітають птахи, рухи можуть означати небеса та землю, рай і пекло. Індійський танець підрозділяють на народний, класичний, напівкласичний та естрадний (кінотанець). Їх два види класичного

танцю – нрітта і нрітья. Ірітта – це суто технічний танець, позбавлений смислового навантаження. Ірітья – сюжетний танець, Ао включає також міміку і жестикуляцію. Кожна сюжетна ідея розглядається з точки зору різних настроїв. У практиці це означає, що за допомогою вокалу та інструментального супроводу виконавець створює певний емоційний настрій, який відчуває глядач. Це центральне поняття в класичній індійській музиці і танці, де музика і рухи спрямовані на передавання конкретних почуттів: радості, печалі, захоплення, благоговіння тощо.

Символіка руху в танці може бути розглянута як особлива форма художнього мислення, у якій тілесна дія замінює вербальне висловлювання. За твердженням Н. Леонтьєвої, тілесна експресія в мистецтві є способом «опредметнення внутрішнього емоційного та духовного досвіду людини», що робить рух носієм смислу, а не лише формальним елементом композиції (Leontieva, 2016). У класичному індійському танці цей принцип реалізується через канонізовану систему рухів, де кожна позиція тіла виконує семантичну функцію.

Індійський класичний танець є унікальним мистецьким явищем, у якому поєднуються пластика тіла, ритм, музика, міміка та глибока символічна система жестів. Формування сценічного образу в індійському танці ґрунтується не лише на зовнішній виразності рухів, а й на філософському, релігійному та культурному підґрунті, що склалося впродовж століть. Саме тому кожен рух, поза чи жест виконавця має багатозначне смислове навантаження та виступає засобом передачі художнього образу.

Символічна мова індійського класичного танцю ґрунтується на давньоіндійських трактатах, зокрема «Натьяшастрі», де танець розглядається як синтез руху, музики, поезії та драматичного мистецтва. У цій традиції танець виконує функцію візуальної мови, здатної передавати складні філософські, міфологічні та емоційні змісти. Ключовим поняттям є абхіная – система сценічної виразності, що включає тілесну, словесну, костюмну та внутрішню

(емоційну) складові. Саме абхіная забезпечує цілісність сценічного образу та перетворює танець на художній наратив.

Важливу роль у створенні сценічного образу відіграє символіка руху. У класичних стилях індійського танцю рухи тіла мають усталену структуру та чітке смислове значення. Кожне положення рук, нахил голови чи напрям погляду підпорядковані певній ідеї або образу.

Особливе місце в системі виразних засобів індійського класичного танцю займають жести рук – мудри. Вони становлять основу невербальної комунікації між виконавцем і глядачем. Кожна мудра має конкретне значення: вона може позначати предмет, природне явище, божество або внутрішній стан персонажа.

Сценічний образ в індійському класичному танці формується також через емоційно-образну систему – расу. Через міміку реалізується концепція раси – естетичного переживання, яке передається глядачеві. Виконавець не лише демонструє певну емоцію, а й переживає її внутрішньо, що забезпечує глибину та правдивість образу. Танцівник не просто виконує рухи, а проживає образ, наповнюючи його внутрішнім змістом. Рухи тіла в індійському класичному танці ніколи не є випадковими: кожен крок, нахил голови або позиція ніг підпорядковуються загальній символічній логіці. Геометрична чіткість поз, ритмічна організованість та узгодженість із музичним супроводом сприяють формуванню гармонійного та переконливого сценічного образу.

Як зазначає, Т. Медвідь (Медвідь, 2025: 44) – індійському традиційному танцю характерні, головним чином, рухи верхньою частиною тулуба, існують також правила позицій ступнів. Танцівників навчають спіралеподібним рухам і стрибкам, є правила (мудра і хаста), щовизначають мову рук, тулуба, плечей, передпліччя, шиї. Існує 24 типи рухів однією кистю, 13 типів рухів кистями рук, 10 рухів руками загалом, 5 типів рухів для грудної клітки і по 5 типів для торсу, живота і стегон. Існують рухи для брів, а також 36 видів поглядів.

Таким чином, сценічний образ в індійському класичному танці є результатом синтезу руху, жесту, міміки та символіки, що ґрунтується на багатовіковій традиції та культурних канонах. Сценічний образ в індійському

класичному танці формується на основі складної символічної мови, що поєднує рух, жест, міміку та внутрішній емоційний стан виконавця. Символіка руху та жесту виступає не лише засобом художньої виразності, а й універсальною мовою, здатною передавати глибокі культурні та філософські змісти. Саме завдяки цій системі індійський класичний танець зберігає свою актуальність і впливовість у сучасному сценічному мистецтві.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Масол, Л. М. (2010). *Художня культура світу: культурні регіони*. Харків: Ранок.
2. Медвідь, Т. *Історія хореографічного мистецтва: навчальний посібник*. URL:<https://oumk.od.ua/wp-content/uploads/2025/11/Scnjhsz>
3. Леонтєва, Н. Є. (2015). *Сценічний образ у хореографічному мистецтві*. Київ: Мистецтво.
4. Vatsyayan, K. (1996). *Indian Classical Dance*. New Delhi: Publications Division.

